

گزارش سمینار " خدمات کتابخانه به نابینایان در کشورهای در حال رشد "

توکيو ۲۶ - ۳۱ ژانويه ۱۹۹۱

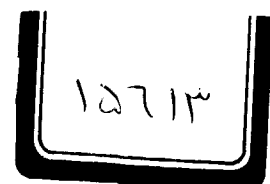
تاج الملوك ارجمند

سمینار روز ۵ بهمن (۲۶ ژانویه) رسماً با سخنرانی آقای هاروئو کورودا (Haruo Kuroda)
رئیس کتابخانه‌های دانشگاه توکیو و آقای میچیو ناگایی (Michio Nogai) عضو هیات امنای کتابخانه
بریل ژاپن در سالن کنفرانس دانشگاه توکیو افتتاح شد. آنگاه سخنرانی خانم هلن پری (Helen Perry)
از سازمان ملی نابینایان کانادا قرائت گردید. سپس گزارش‌هایی مربوط به کتابخانه‌های نابینایان در
کشورهای در حال رشد (الجزایر، بنگلادش، چین، فیجی، هندوستان، اندونزی، ایران، مالزی،
نیپال، پاکستان، گینه جدید، سنگاپور، سریلانکا، تایلند، اوروگوئه، شوروی، ویتنام) توسط نمایندگان
این کشورها ارائه شد. از ایران خانم شیرین تعاونی گزارش مربوط به کتابخانه‌های نابینایان را
قرائت کردند که مورد توجه قرار گرفت.

در این سمینار هیات‌ها و نمایندگانی از ۲۶ کشور شرکت داشتند. از ایران با پی‌گیری مدیریت
محترم کتابخانه ملی ایران ۳ نفر در این سمینار شرکت داشتند. قابل ذکر می‌داند که به درخواست
خبرنگاران بنیاد هلن کلروبنیاد نابینایان ژاپن بعنوان نماینده کتابخانه ملی ایران مصاحبه‌هایی انجام
گرفت و به سوالات خبرنگاران که عمداً در مورد فعالیت‌های کتابخانه ملی ایران و برنامه‌های موجود در
زمینه‌های مربوط به نابینایان بود پاسخ‌های لازم داده شد.

در این سمینار فنی و تخصصی مناسبانه از کتابخانه‌ها و سازمانهای مربوط به نابینایان کشورمان
شرکت کننده حضور نداشت.

سمینار در روزهای بعد با سلسله سخنرانی‌هایی به شرح زیر ادامه یافت.

پست

شماره

تاریخ

۱ - کتابهای بریل :

ساده‌ترین وسیله نوشتنی بریل (Hard Fram) نام دارد و عبارت است از یک صفحه با چند ردیف سوراخ منظم در اطراف آن که ورقه بریل بین این صفحه و کاغذ مخصوص قرار می‌گیرد و بوسیله سوزنهای نازکی به آن فشار وارد شده و به این ترتیب یک صفحه قابل استفاده از مواد بریل پدید می‌آید .
ماشین دیگری که از نظر ساختمانی پیچیده‌تر از نوع اول است (Perkin Braille ^{writer}) نام دارد و تقریباً در تمام دنیا شناخته شده است . و مورد استفاده قرار می‌گیرد . یکی از دلایل راحتی استفاده از این ماشین ساختمان محکم و دیگر آنکه بلافاصله بعد از نوشتن می‌توان نوشته را خواند و در صورت لزوم تصحیح کرد . علاوه بر اینها ماشینهای کوچک دیگری نیز وجود دارد که مورد استفاده نابینایان می‌باشد .
برای گرفتن کپی از نوشته‌های بریل نیز ماشینهای گوناگونی وجود دارد . یکی از این ماشینها که (Thermoform) نام دارد با ترکیب مکش و حرارت از نوشته‌های بریل روی صفحه‌های نازک پلاستیکی کپی‌های یکطرفه می‌گیرد . وقتی از یک سری کار چند کپی لازم باشد از ماشین بنام (Sterotype, Machine) استفاده می‌شود که از صفحه‌های فلزی درست شده است .

۲ - کتابهای گویا :

ابتدایی‌ترین فرم کتابهای گویا عبارتند از یک نوار ضبط شده از مواد چاپی این عمل بوسیله یک میکروفن و یک ضبط صوت و شخص خواننده انجام می‌شود اگر نسخه‌های بیشتری مورد نیاز باشد دو دستگاه ضبط برای انتقال اطلاعات لازم است . دستگاه ضبطی که نوار مادر تهیه می‌کند بوسیله سیم رابط به دستگاههای دوم و سوم مربوط می‌شود .

و به این وسیله کپی‌های لازم تهیه شده و با برجسب‌های بریل نوارها را مشخص می‌کنند. نکته مهمی که در موقع ضبط کاست باید در نظر گرفته شود اینست که در هنگام ضبط باید محیط اطراف کاملاً ساکت باشد تا نوار بطور واضح ضبط شده و شنونده بتواند بدون کمترین کوششی مطلب را درک نماید. امروزه متداولترین نوازی که برای این کار مورد استفاده قرار می‌گیرد نوار نوریلکو (Norelco Cassette) است که عرض آن ۱۵۰/۰ اینچ است و مدت ضبط آن نود دقیقه می‌باشد. ضبط این نوار در استودیوهای مجهز با سیستم کنترل از راه دور بوسیله خواننده انجام می‌گیرد.

۳- تکنولوژی پیشرفته در خدمات نابینایان:

آقای هیروشی کاوامورو (Hiroshi Kawamura) رئیس سمینار از دانشگاه توکیو در این باره سخنرانی جالبی ایراد کردند بدین مضمون: همیشه پیشرفته‌ترین تکنولوژی نمی‌تواند بهترین کاربرد را برای نابینایان داشته باشد. باید کاربرد تکنولوژی به گونه‌ای باشد که بتواند موانع ارتباطی این گروه را به حداقل برساند. امروزه کشورهای پیشرفته با بکارگیری کامپیوترهای مخصوص نابینایان، دستگاههای چاپ بریل و چاپهای لیزری که بوسیله کامپیوتر کنترل می‌شوند، وسایل اطلاع‌رسانی مدرن، ترکیب‌کننده‌های صدا، گامهای بلندی در نیل به این مهم برداشته‌اند.

۴- نیازهای ویژه خوانندگان نابینا:

بوسیله یکی از شرکت‌کنندگان از استرالیا مورد بررسی قرار گرفت. بدست آوردن مهارت لازم در خواندن بدون دسترسی مستقیم به مواد خواندنی (بریل) برای نابینایان بسیار مشکل است. وسایل شنیداری در یادگیری نقش مهمی بعهده

دارند ولی این وسایل زمانی مفید واقع می‌شوند که آموزش از طریق خواندن مواد چاپی انجام گرفته باشد. آموزش بریل در نقاط دورافتاده بسیار مشکل است برای این منظور باید از خودآموزهای بریل که اخیراً در انگلستان منتشر شده است استفاده نمود. با در نظر گرفتن این مسئله که ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که دسترسی سریع به اطلاعات از نیازهای ضروری تمام افراد به حساب می‌آید، کتابخانه‌ها در برآورده کردن این نیازهای اطلاعاتی سهم مهمی بعهده دارند. کتابخانه‌ها ملزم به فراهم کردن نیازهای خوانندگان نابینا از قبیل کتابهای بریل، گویا، فهرست‌های مخصوص در زمینه‌های گوناگون، مجلات و روزنامه‌ها (بریل و گویا) هستند نابینایان برای دسترسی به نشریات و مجلات با مشکلات زیادی روبرو می‌باشند. و دسترسی به اطلاعات از این طریق برای آنها بسختی انجام می‌گیرد. یک وضعیت ایده‌آل آنست که ناشران انتشارات روزانه قابل استفاده نابینایان را نیز منتشر نمایند. این وضعیت در کشور سوئد هم اکنون وجود دارد و نابینایان در این کشور به روزنامه‌های یومیه دسترسی دارند.

۵- کتابخانه‌های دانشجویان نابینا:

خدمات کتابخانه‌ای و مرجع برای دانشجویان نابینا تا آنجایی که ممکن است باید گسترش پیدا کند. و دانشجویان به تحقیق و تجسس در تمام منابع و مراجع قابل دسترسی تشویق شوند. متمایز کردن دانشجویان با عنوان خوانندگان بریل و غیره کاری غیر عاقلانه است و استفاده از منابع محدودی را برای آنها امکان‌پذیر می‌سازد.

استقلال از هدفهای مهم هر دانشجو از جمله دانشجویان نابیناست و خصوصاً با افزایش سن این قبیل دانشجویان احتیاج به برعهده گرفتن و سازماندهی مواد خواندنی مخصوص

به خود را دارند. منابع برای دانشجویان نابینا تنها منابع مخصوص قابل استفاده آنها نیست بلکه هرگونه خدمتی که بتواند هرچه اطلاعات بیشتر در اختیار آنها قرار داده و در استفاده از این اطلاعات راهنما باشد یک منبع نامیده می‌شود.

دسترسی به فهرست‌های گوناگون کتابخانه از قبیل فهرست عنوان، موضوع، سرشناسه، ناشر، نیز از ضروریات است این قبیل کتابخانه‌ها باید با موسسات آموزشی در تماس بوده و لیست‌های پیشنهادی کتاب و مقالات علمی را تهیه و در اختیار دانشجویان قرار دهد. وسایلی که دانشجویان را قادر به استفاده از مواد چاپی نماید از ساده‌ترین نوع کتابخانه‌های پیشرفته که به مراکز اطلاعاتی دانشگاهها متصل باشند از اهمیت ویژه‌ای در کتابخانه‌ها برخوردارند.

۶- امانت و خدمات کتابخانه به نابینایان:

مطابق آماري که در سال ۱۹۸۱ بوسیله یونسکو منتشر شده است تعداد تقریبی نابینایان در جهان ۴۲ میلیون نفر می‌باشد که با در نظر گرفتن جمعیت جهان در آن سال که ۴/۶۰۰ میلیون نفر بوده است. نابینایان ۹ در هزار جمعیت را تشکیل می‌دهند و مطابق با همین آمار هشتاد درصد نابینایان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند.

استفاده از منابع کتابخانه احتیاج به سواد کافی نابینایان دارد و این امر تنها با توزیع و جریان صحیح مواد کتابخانه امکان پذیر است. یک کتابخانه تنها با داشتن ساختمان زیبا و قفسه‌های پر از کتاب در صورت عدم استفاده صحیح از منابع آن نمی‌تواند سازمانی نافع باشد. مطابق با آمار یونسکو در سال ۱۹۸۱ درصد افراد با سواد در بعضی از کشورهای آسیایی به شرح زیر بوده است.

بنگلادش ۲۷ درصد ، هنگ کنگ ۷۷ درصد ، هند ۳۴ درصد ، اندونزی ۵۷ درصد ، مالزی ۵۸ درصد ، نیپال ۱۹ درصد ، پاکستان ۲۱ درصد ، سنگاپور ۸۳ درصد ، و تایلند ۷۹ درصد از جمعیت باسوادند . در این قسمت نقش مهم کتابخانه‌های ملی و دانشگاهی در رابطه با آموزش بخصوص آموزش نابینایان مورد بحث قرار گرفت .

۷- استفاده مشترک از منابع :

منظور از استفاده مشترک از منابع بوجود آوردن سیستمی موثر است به نحوی که نابینایان بتوانند از طریق امانت بین‌المللی به مواد مورد احتیاج خود دسترسی پیدا کنند . به این ترتیب از اتلاف وقت و دوباره کاری جلوگیری شده و با مبادله اطلاعات و دانش این اطمینان حاصل می‌شود که منابع را به بهترین وجه بکار گرفته‌ایم . در طول مدت برگزاری سمینار بازدیدهایی نیز از کتابخانه ملی ژاپن و کتابخانه نابینایان توکیو بعمل آمد که جزئیات آن به شرح ذیل ذکر می‌گردد .

NATIONAL DIET LIBRARY

کتابخانه ملی ژاپن

کتابخانه ملی ژاپن که الگویی از کتابخانه کنگره آمریکا است در ماه ژوئن سال ۱۹۴۸ تاسیس شده منابع اصلی تشکیل دهنده این مجموعه عبارتند از کتابخانه مجلس اعیان و مجلس قانونگذاری و کتابخانه وابسته به مجلس است که بالاترین قدرت دولتی در ژاپن می‌باشد . ساختمان کتابخانه در منطقه آکاساکی (Akasaka Detached Palace) قرار گرفته است . ساختمان اصلی کتابخانه در سال ۱۹۶۸ ساخته شده و بعلت اینکه این ساختمان جوابگوی افزایش فزاینده مواد کتابخانه نبوده است ساختمان دیگری در جوار ساختمان اصلی ساخته شده است . ساختمان اصلی کتابخانه طوری طراحی شده است که مخازن کتاب در شش طبقه در مرکز آن قرار دارند . مخازن این ساختمان با داشتن ۱۷۲ کیلومتر قفسه کتاب در مجموع ظرفیت ۴/۵۰۰/۰۰۰ جلد کتاب دارا می‌باشند .

پوست:

شماره:

تاریخ:

ساختمان ضمیمه دارای ۴ طبقه ساختمان روی زمین و هشت طبقه زیرزمین با مساحت کل ۷۱۵۹۴ متر مربع در جوار ساختمان اصلی قرار دارد .
هشت طبقه از این ساختمان که در زیر زمین قرار دارد کلاً به مخازن اختصاص داده شده است .
مخازن این ساختمان با داشتن ۲۴۰ کیلومتر قفسه کتاب ظرفیت ۷/۵۰۰/۰۰۰ جلد کتاب دارا می باشد
در مجموع دو ساختمان با زیر بنایی معادل ۱۴۵/۰۰۰ متر مربع دارای ظرفیتی معادل ۱۲ میلیون جلد کتاب می باشند . ۵۳ درصد از ظرفیت کل کتابخانه به مخازن اختصاص داده شده است .

بودجه:

بودجه کتابخانه از طرف دولت تامین می شود و در سال ۱۹۹۰ حدوداً ۱۲ میلیارد یمن بوده است . تعداد پرسنل مشغول بکار در این مجموعه کلاً ۸۵۰ نفر می باشند .

ذخایر و مجموعه کتابخانه:

کتابخانه شامل مجموعه عظیم و منحصر بفردی از انتشارات ژاپن شامل (کتاب ، نشریات ، نقشه ، صفحه ، فیلم ، میکروفیلم و غیره) می باشد . کتابخانه هر ساله نسخه های متعددی از انتشارات دولتی (رایگان) و انتشارات خصوصی (نیمه بها) دریافت می کند در صورت نیاز بیشتر برای هر کدام از انتشارات داخلی نسخه های بیشتری از آنها تهیه شده و مورد استفاده مراجعه کنندگان قرار می گیرد .
کتابهای قدیمی و انتشارات خارجی که از طریق هدیه و مبادله قابل دسترسی نباشد نیز خریداری می گردد . نشریات علمی و فنی و کتابهای علوم اجتماعی نیز قسمتی از مواد خریداری شده خارجی را تشکیل می دهند . سفارش و دریافت مواد از طریق معاوضه و گرفتن هدیه از کشورهای خارجی نقش مهمی در بالا بردن مجموعه خارجی کتابخانه بعهدہ دارد .

مجموعه کتابخانه شامل مواد زیر می باشد .

۱ - تاریخ سیاست و حکومت جدید ژاپن

- ۲- قوانین و اسناد و مدارک پارلمانی
- ۳- مجموعه نقشه‌ها
- ۴- مواد مربوط به علوم و تکنولوژی
- ۵- کتاب و اسناد و مدارک کمیاب
- ۶- مواد موسیقی
- ۷- کتابهای خارجی راجع به ژاپن
- ۸- شین جو بانکو (The Shunjo Bunko) مجموعه‌ای شامل ۱۱/۰۰۰ عنوان ستاره‌شناسی و تقویم

مجموعه فوق شامل ۵۰۸۸/۹۲۱ جلد کتاب ، ۳۲۸/۸۰۰ ورق نقشه ، ۳۱۳/۴۴۰ صفحه ،
 ۱۷۰/۲۲۲ میکروفیلم ، ۱۱۵/۲۵۱ عنوان نشریات ادواری می‌باشد .
 هر روز بطور متوسط ۱۶۱۵ نفر از قسمت‌های مختلف این مجموعه استفاده می‌نمایند .

فهرست نویسی و ردبندی و کتابشناسی :

کتابها در کتابخانه به دو گروه ژاپنی ، چینی ، کره‌ای و کتابهای غربی تفکیک شده‌اند .
 فهرست نویسی نیز در کتابخانه به دو قسمت فهرست نویسی کتابهای ژاپنی و غربی تقسیم می‌شود .
 برای هر دو گروه کتاب کارتهای سرشناسه ، عنوان ، موضوع ، رده‌بندی بطور جداگانه وجود دارد
 و فهرست نویسی را با روشی مخصوص بخود انجام می‌دهند .
 فهرست مجموعه کتابخانه بصورت کارت و کتاب در دسترس است . کتابخانه در تهیه و ارسال
 کارتهای چاپی کتاب به کتابخانه‌ها نیز فعالیت موثری دارد . علاوه بر این چندین کتابشناسی
 موضوعی و نمایه نامه نیز در کتابخانه منتشر می‌شود . که مهمترین آنها کتابشناسی ملی است و نحوه
 انتشار آن هفتگی و فصلی می‌باشد .

پوست

شماره

نویس

خدمات ماسینی:

کامپیوتر در تمام قسمت‌های کتابخانه بکار گرفته شده و کتابخانه بصورت یک مرکز اطلاع‌رسانی برای کتابخانه‌های داخلی و خارجی فعالیت می‌کند. این خدمات با کمک سیستم کامپیوتری (Hitachi-M280H) به ظرفیت ۲۴ مگابایت انجام می‌شود.

۲۲۶ ترمینال کامپیوتری برای داده‌پردازی اطلاعات کتابشناسی در دسترس کتابداران و مراجعه‌کنندگان قرار دارد.

تحقیقات و برنامه‌ریزی:

در بخش تحقیقات کتابخانه بیشتر از ۱۵۰ نفر از محققان مشغول تحقیق در زمینه‌های مختلف سیاست، اقتصاد، تعلیم و تربیت و رفاه اجتماعی می‌باشند فعالیت‌های آموزشی کتابخانه نیز از وظایف این بخش است.

خدمات مرجع:

خدمات مرجع درخواست شده از طرف کتابخانه بوسیله تلفن و نامه انجام می‌شود و کتابهای مرجع شامل دایره‌المعارفها، سالنامه‌ها، فهرستها و غیره قابل استفاده برای عموم می‌باشد.

همکاریهای بین کتابخانه‌ها:

این کتابخانه بعنوان کتابخانه مرکزی نقش مهمی در هماهنگی و همکاری بین کتابخانه‌ها ایفا می‌نماید. یکی از وظایف این قسمت ایجاد هماهنگی و ارتباط بین کتابخانه‌های داخلی و کتابخانه‌های خارج از کشور می‌باشد. مبادله انتشارات دولتی و خصوصی، خدمات مرجع امانت بین کتابخانه‌ای، مبادله اطلاعات کتابشناختی و تهیه سایر اطلاعات خواسته شده از طرف موسسات خارجی از وظایف عمده این بخش می‌باشد.

خدمات برای نابینایان :

در جهت رفاه حال نابینایان کتابخانه اقدام به تهیه و امانت گرفتن آ شار ضبط شده (کتابهای گویا) از کتابخانه نابینایان کرده است. در کتابخانه فهرست مشترکی از کتابهای بریل و کتابهای ضبط شده برای استفاده نابینایان وجود دارد. از جمله اقدامات دیگر کتابخانه تهیه مجموعه‌ای از انتشارات بریل می‌باشد.

JAPAN BRAILLE LIBRARY

کتابخانه نابینایان ژاپن

این کتابخانه یک سازمان غیر انتفاعی است که در سال ۱۹۴۰ با ۷۰۰ جلد کتاب بریل بوسیله آقای کاروهونما (Kazuo Honma) مدیر اجرایی فعلی آن گشایش یافت. این کتابخانه دارای ۱۴۰،۰۰۰ جلد کتاب بریل و ۳۶۰،۰۰۰ کاست ضبط شده است و ۱۰۴۹۴ نفر عضو آن استفاده می‌نمایند. کمک‌های مالی و خدمات داوطلبانه افراد در فراهم آمدن این مجموعه در طول مدت پنجاه سال بسیار ارزشمند بوده است. بودجه این کتابخانه از طرف دولت ژاپن تامین می‌شود و ارتباط نزدیکی با کتابخانه ملی ژاپن دارد.

بخش کتابهای گویا :

این بخش از سال ۱۹۵۸ شروع به فعالیت نموده است در این بخش از کتابهای چاپی و مجلات در موضوعات مختلف نوار تهیه میگردد. ضبط نوارها بوسیله داوطلبانی که مدت یکسال آموزش لازم را دیده‌اند انجام میگردد. و هر ساله حدود ۲۰۰۰ نوار مادر به این مجموعه اضافه می‌شود. نوارهای مادر بطور دائم تکثیر شده برای تمام متقاضیان در سراسر ژاپن بطور رایگان ارسال میگردد. خبرنامه‌ها (Braille News) و نوارهای خبری (Tape News) نیز ماهی دوبار برای اعضا فرستاده می‌شود.

بخش مرجع :

این بخش در سال ۱۹۸۱ برای دادن خدمات مرجع در زمینه‌های مختلف بصورت کتاب و نوار تاسیس شده است. این قسمت خدمات لازم را در اختیار نابینایان و کتابخانه‌های مربوطه قرار می‌دهد در این بخش همچنین مجموعه‌ای از کتاب‌های ژاپنی و انگلیسی برای فعالیتهای تحقیقاتی نابینایان وجود دارد.

در سال ۱۹۶۸ یک پروژه تحقیقاتی بوسیله گروهی از محققان دانشگاهها و کارکنان کتابخانه شروع شد و نتیجه این تحقیقات دستیابی به کامپیوتری برای چاپ کتابهای بریل (Braille Shuttle) بود که می‌تواند در هر چهار دقیقه یک صفحه زینک برجسته دورو تولید کند و هم‌اکنون این کامپیوتر در کتابخانه مورد استفاده قرار گرفته است.

یک قسمت از این کتابخانه به وسایل مخصوص مورد استفاده نابینایان از جمله وسایل نوشتنی طراحی، ضبط‌های دو کاسته، ساعت‌های کوارتز قابل لمس، ماشین کامپیوتری تبدیل نقشه معمولی به نقشه بریل، بازیهای فکری مخصوص نابینایان اختصاص داده شده است.